

**MOKSLINIS METODINIS CENTRAS
„SCIENTIA EDUCOLOGICA“**

**GAMTAMOKSLINIS UGDYMAS
BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE-2008**

*XIV nacionalinės mokslinės-praktinės konferencijos straipsnių rinkinys,
Utena, 2008 m. balandžio mėn. 25–26 d.*

**NATURAL SCIENCE EDUCATION
AT A GENERAL SCHOOL-2008**

*Proceedings of the Fourteenth National Scientific-Practical Conference,
Utena, 25–26 April, 2008*

2008

Konferencijos rengėjas / Organizer of conference

Visuomeninė organizacija mokslinis metodinis centras „Scientia Educologica“
/Scientific methodical center „Scientia Educologica“/

Organizacinis komitetas / Organizing Committee

Pirmininkas

Prof.dr. Vincentas Lamanauskas, MMC „Scientia Educologica“

Nariai

Renata Bilbokaitė, *Šiaulių universiteto Gamtamokslinio ugdymo tyrimų centras*
Ramunė Burškaitienė, *Šiaulių universiteto Gamtamokslinio ugdymo tyrimų centras*
Alvydas Gražys, *Utenos rajono savivaldybės administracijos Švietimo, sporto ir
turizmo skyrius*
Antanas Panavas, *Utenos kolegija*
Jonas Paukštė, *Utenos rajono savivaldybės administracijos Švietimo ir sporto skyrius*
Dr. Laima Railienė, *MMC „Scientia Educologica“*
Prof. habil. Dr. Elena Šapokienė, *Utenos tarpmokyklinis aplinkotyros klubas „Viola“*
Mgr. Margarita Vilkonienė, *MMC „Scientia Educologica“*
Dr. Rytis Vilkonis, *MMC „Scientia Educologica“*
Augustas Uktveris, *VšĮ Ekologinio švietimo centras, savaitraštis „Žalioji pasaulis“*
Minius Žiulys, *Utenos Adolfo Šapokos gimnazija*

Redakcinė kolegija /Editorial board

Prof. dr. Andris Broks, *Latvijos universitetas*
Prof. dr. Janis Gedrovics, *Rygos mokytojų rengimo ir švietimo vadybos akademija*
Prof. dr. Vincentas Lamanauskas, *Mokslinis metodinis centras „Scientia Educologica“*
Dr. Laima Railienė, *Mokslinis metodinis centras „Scientia Educologica“*
Dr. Rytis Vilkonis, *Mokslinis metodinis centras „Scientia Educologica“*

Konferencijos partneriai / Conference partners

Viešoji įstaiga „Ekologinio švietimo centras“ ir savaitraštis „Žalioji pasaulis“
Utenos rajono savivaldybės administracijos Švietimo ir sporto skyrius
Utenos Adolfo Šapokos gimnazija

Konferencijos rėmėjai / Conference sponsors

Leidybos įmonių grupė „Šviesa“ ir „Alma litera“
Leidykla *Lucilijus*

ISBN 978-9955-32-032-6 © Mokslinis metodinis centras „Scientia Educologica“, 2008
© Leidykla *Lucilijus*, 2008

*The authors of the reports are responsible for the scientific content and novelty of the
conference materials*

gamtosauginį tyrimą, veiksmų planą, veiklos įvertinimą, integraciją į mokymosi procesą, mokyklos bendruomenės įtraukimą ir gamtosauginio kodekso sukūrimą.

Literatūra

Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos Pagrindinio ugdymo bendrosios programos (2007). Vilnius.

Aplinkosauginio švietimo fondo (FEE) vykdomos programos Lietuvoje (2007), Vilnius.

Gamtosauginių mokyklų programa. Darnus vystymasis 21 amžiuje (2006). Kaunas.

Summary

EFFECTIVENESS OF ENVIRONMENTAL PROGRAM AT SCHOOL

Nerutė Augustonytė

Environmental studies in a basic school is an essential part of the education necessary for better preparing students for independent life.

The world of nature is all-in-one, that is why educating students one cannot teach only some particular environmental subjects.

Environmental school programs are created to help the schools doing practical environmental activities, encourage school communities to take an active part in them, develop students' creativity. Environmental schools is an ideal program realizing a place of agenda in 21 schools.

Here are seven steps how to become an environmental school:

1. Establish the school's environmental committee;
2. Audit the school's environment;
3. Create and realize the plan action;
4. Do the evaluation of the work;
5. Integrate environmental studies into the learning process;
6. Involve the school's community;
7. Create the environmental statute-book.

Every years the International Foundation for Environmental Education (FEE) award the schools successfully working in the field of environment.

Pasvalys Levens basic school has been participating in the program for 3 years (since 2005). For the environmental work the school has been awarded with the International Green flags twice.

Key words: *effectiveness, necessary, environmental, creativity, agenda, establish, involve.*

PROJEKTAS „MANO AUGINTINIS“ PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO GRUPĖJE

Vitalija Bajorienė¹, Lidija Kasiulynienė², Andželina Ramanauskienė²

Kauno Milikonų vidurinė mokykla¹, Kauno darželis-mokykla „Šviesa“²

Įvadas

Pasaulis kasmet vis aktyviau įvairiais renginiais mini spalio 4-ąją – Pasaulinę gyvūnų dieną. Ši diena nuo 2000 metų minima ir Lietuvoje. Gyvūnų gerovė – tai žmonių ir gyvūnų harmonija su aplinka bei gyvūnams reikalingų poreikių patenkinimas. Pasak veterinarijos specialistės V. Baltutienės (2007), svarbiausia, kad gražus elgesys su gyvūnais būtų kiekvieno piliečio moralinė nuostata, kad gyvūnų laikytojai ir naudotojai ne tik Pasaulinės gyvūnų dienos metu, bet ir visur ir visada atmintų 5 gyvūnų laisves:

- *Laisvę nejausti alkio ir troškulio.*
- *Laisvę nejausti nepatogumo.*
- *Laisvę nejausti skausmo, nebūti sužeistam ir nesirgti.*
- *Laisvę išreikšti normalų elgesį.*
- *Laisvę nejausti baimės ir nerimo.*

Kauno vaikų ir moksleivių laisvalaikio rūmuose nuo rugsėjo 28 iki spalio 14 dienos Pasaulinei gyvūnų dienai buvo skirta piešinių paroda „Mažesni už mus“. Šioje parodoje buvo eksponuojami ir mūsų vaikų kūrybiniai darbai. Tema apie gyvūnus labai artima vaiko pasauliui, todėl nutarėme pratęsti veiklą, rinkti įvairią medžiagą ir ją susisteminti. Kilo idėja sukurti projektą „Mano augintinis“. Buvo atliktas tyrimas, kurio metu apklausta 40 Kauno Milikonių vidurinės mokyklos ir darželio-mokyklos „Šviesa“ priešmokyklinio ugdymo grupės vaikų. Paaiškėjo, jog gana daug vaikų savo namuose globoja ir mokosi rūpintis gyvūnu. Keletas vaikų namuose augina du–tris augintinius. Globojant gyvūnėlių, nuolat kyla įvairių klausimų, į kuriuos ne visada tuoj pat gaunamas atsakymas, todėl pedagogas, atsižvelgdamas į vaikų grupės ugdymosi poreikius, buvimo grupėje trukmę, individualizuodamas ugdymo turinį bei metodus, gali padėti vaikui susidariusioje situacijoje.

Priešmokyklinio amžiaus vaiko ugdymas orientuotas į programoje numatytų kompetencijų – socialinės, sveikatos saugojimo, pažinimo, komunikavimo, meninės – ugdymą. Kompetencijos nėra atskiriamos griežta riba, vienu metu ugdomi kelių kompetencijų gebėjimai.

Ugdymo turinio integracija tampa prielaida vaikams aktyviau įsitraukti į ugdymo(si) procesą, bendradarbiauti atliekant projektinius darbus, įvairius tyrinėjimus realioje aplinkoje, padeda susieti mokomąją medžiagą su gyvenimo aktualijomis. Atsižvelgiant į vaikams rūpimus klausimus, projekto veikla vykdoma pagal penkias temas:

- Šunys.
- Katės.
- Grauzikai – žiurkėnai, smiltpelės, šinšilos, triušiai.
- Paukščiai.
- Vandens gyvūnai.

Projekto tikslas – ugdyti draugiškumo, atjautos, meilės jausmus namuose laikomam gyvūnėliui, gilinant turimas žinias apie augintinio priežiūrą, skatinant vaiką kūrybiniam aktyvumui, suteikiant galimybę tobulėti.

Projekto uždaviniai :

1. Ugdyti atsakomybę už savo augintinį.
2. Skatinti geriau pažinti gyvūnus, sukurti jiems reikalingas sąlygas.
3. Ugdyti vaikų komunikacinės, socialinės, pažinimo, sveikatos saugojimo, meninės kompetencijų gebėjimus.
4. Numatyti metodus, kurie padėtų priešmokyklinio amžiaus grupės vaikams geriau pažinti gyvūnus, išmokyti juos mylėti.
5. Skatinti tėvų bendradarbiavimą su mokykla projekto metu.
6. Sudaryti sąlygas keistis gerąja patirtimi.

Trukmė – 2007–2008 mokslo metai.

Organizatoriai ir partneriai: Kauno Milikonių vidurinė mokykla ir darželis-mokykla „Šviesa“.

Projekto vadovės: Vitalija Bajorienė, Lidija Kasiulynienė, Andželina Ramanauskienė.

Projekto dalyviai – 40 priešmokyklinio ugdymo grupės vaikų.

Vykdymo etapai:

I etapas – projekto rengimas. Aptariamos idėjos, paskelbiamos priešmokyklinio ugdymo pedagogams, tėvams, vaikams.

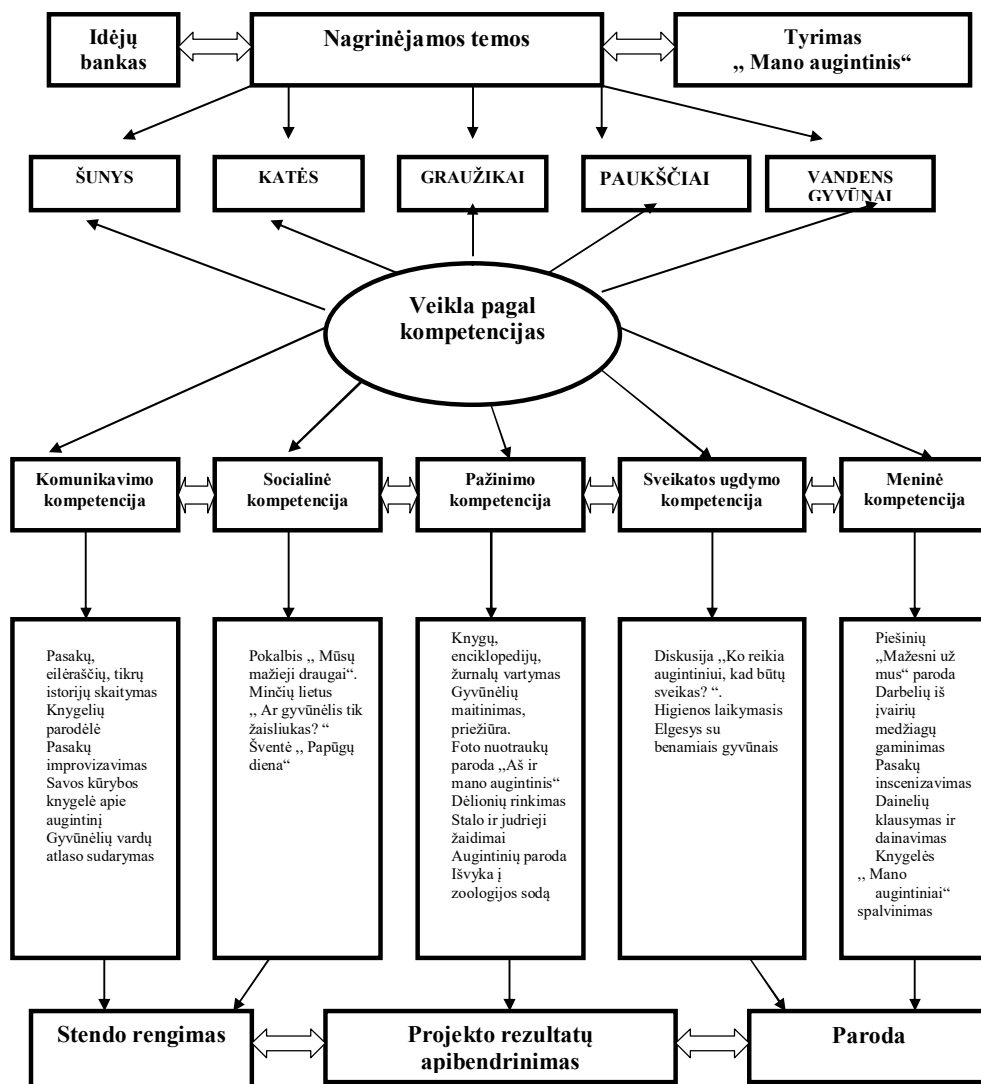
II etapas – projekto veiklos planavimas. Pagal pasiūlytas idėjas planuojama projekto veikla.

III etapas – projekto veiklos vykdymas. Vykdoma suplanuota projektinė veikla.

IV etapas – projekto apibendrinimas. Aptariami projekto rezultatai, pateikiama informacija mokyklų bendruomenei.

Projekto įgyvendinimas

Projekto temos integruotos į programoje numatytų kompetencijų – socialinės, sveikatos saugojimo, pažinimo, komunikavimo, meninės – ugdymą.

1 pav. Projektinė veikla priešmokyklinio ugdymo grupėje

Socialinė kompetencija – gebėjimas gyventi ir būti greta, kartu. Šiuolaikinis gyvenimo tempas atima galimybę tėvams kuo dažniau bendrauti su savo vaiku, tėvai labai užsiėmę, nepajėgia skirti savo vaikams pakankamai dėmesio, todėl naminis gyvūnelis vaikui atstoja ir draugą, ir pašnekovą. O gal jis tampa tik žaisliuku laikui praleisti? Vaikai, nors jiems labiau rūpi savi gyvūneliai, jau yra pastebėję, kad kiemuose atsiranda valkataujančių, beglobių. Kyla klausimai, kodėl tokių gyvūnų atsiranda, kur juos dėti, ką galima padaryti ir ar reikia išvis ką nors daryti, kad beglobių gyvūnų nebūtų, kaip nuo šių gyvūnelių neužsikrėsti. Natūraliai bendraudami vaikai pratinasi pastebėti ir priimti kitų vaikų dėmesį, domėdamiesi svetimu augintiniu, pratinasi klausytis ir girdėti kalbantįjį, atsakyti į klausimus, paaiškinti, mokosi patys klausiti, kalbinti, pasakoti. Pokalbių metu išgirsta atsakymams ir rūpimus klausimus. Vaikas jaučiasi saugus, kai supranta, kad jį palaiko iškilus sunkumams. Pamokytas tinkamo elgesio būdų ir nuolat skatinamas vaikas stengiasi suprasti nepriimtina elgesį.

Sveikatos saugojimo kompetencija – gebėjimas sveikai gyventi, saugiai judėti ir veikti.

Rūpindamasis ne tik savo, bet ir augintinio higiena, atlikdamas kasdienius saviruošos darbus, vaikas vis labiau pasitiki savimi ir savo gebėjimais, jaučiasi savarankiškesnis, ne taip priklausomas nuo suaugusiojo. Jis supranta, kad augintinis taip pat gali susirgti, jei nebus tinkamai prižiūrėtas. Sužino, kaip reikėtų elgtis, jei įkąstų šuo, kodėl negalima glostyti kiekvieno benamio gyvūnelio. Ugdomi gebėjimą suprasti, kodėl augintiniui reikia vienokio ar kitokio maisto, kuo maitinti jį sveika, o kas gali pakenkti sveikatai, sužino, kur kreiptis, jei gyvūnelis susirgo. Žaisdamas su savo augintiniu, vaikas gerai įsidėmi saugaus elgesio taisykles, pajunta, kaip gerėja savijauta, dingsta įtampa, užplūsta energija arba apima ramybė.

Pažinimo kompetencija – gebėjimas tyrinėti ir atrasti pasaulį. Priešmokyklinėje grupėje kuriama socialinės aplinkos ir gamtos pažinimui specialiai pritaikyta aplinka: parūpinama priemonių, padedančių geriau pažinti augintinio gyvenimo būdą, laikomos žuvytės, papūgėlės, vėžliukai ar kiti gyvūneliai. Rūpestingai maitindami gyvūnelius ir valydami jų narvelius, pratindamiesi sukurti jiems palankias augimo sąlygas, vaikai išmoka jų priežiūros darbų, sužino gyvenimo, mitybos ir kitus įpročius, suvokia gyvūnų paros ritmą, augimui būtinas sąlygas gretina su savo augimo istorija, žmogaus gyvenimo ritmu. Pedagogas ne tik atsako į vaikus dominančius klausimus, bet ir skatina ieškoti informacijos enciklopedijose, fotoalbumuose, daryti atradimus, išvadas po tyrinėjimų, padeda vaikams juos užrašyti, daryti išvadas.

Skatinant vaikų smalsumą, klausinėjimą, keitimąsi patirtimi, jiems siūloma stebėti, ką mėgsta augintinis, kas jam patinka, kaip jis elgiasi. Daugelis vaikų namuose arba kaime laiko šunis ir rūpinasi jais, pastebi, kad jie teršia aplinką, kyla pavojus užsikrėsti užkrečiamomis ligomis. Veiklos metu vaikai buvo supažindinti su šunų laikymo taisyklėmis, su šunų taršos žala aplinkai, sužinojo, kaip prižiūrėti ir kodėl reikia dresuoti savo keturkojus draugus. Buvo renkama medžiaga apie šunis ir jų priežiūrą, parengtas albumas „Mano šuo“. Ypač daug įvairios medžiagos sukaupta apie kates: tai įvairūs aprašymai apie kačių veisles, jų charakterį, auginimą ir priežiūrą, iškarpos iš laikraščių ir žurnalų, atvirukai, kalendoriai, paveikslukai. Vaikai, tėvelių padedami, galėjo atsinešti savo augintinį narvelyje į grupę.

Komunikavimo kompetencija – gebėjimas klausytis, kalbėti, bandyti skaityti, rašyti išreiškiant save ir bendraujant su kitais. Gyvūnelius priešmokyklinio amžiaus vaikai labai myli, apie juos noriai pasakoja, prašo apie juos paskaityti. Mielai klausosi sekamų pasakų, skaitomų grožinės ir pažintinės literatūros kūrinių, deklamuojamų eilėraščių, muzikos įrašų. Klausosi grupės draugų, pedagogų pasakojimų, pratinasi išgirsti siūlymus, pastabas,

paskatinimus, į juos reaguoti. Kalbėdamiesi su grupės draugais, pedagogais, pasakoja patirtus įspūdžius, nutikimus, kuria išgalvotas istorijas, bando apibūdinti savo augintinio išvaizdą, būdą. Varto ir žiūrinėja knygas, periodinius leidinius, atsineša mėgstamiausią knygą ir apie ją pasakoja kitiems. Buvo įsteigta grupės bibliotekėlė, kuriamos pačių sugalvotos pasakos, istorijos apie savo augintinius, išleista vaikų kūrybos knygelė, leidžiamas grupės laikraštukas, lankstinukas, sudarytas augintinių vardų atlasas.

Meninė kompetencija – gebėjimas įsivaizduoti, pajauti, kurti, grožėtis. Meninė veikla padeda vaikui pažinti ir išreikšti save pačiomis įvairiausiomis meno priemonėmis bei formomis: vaidinant, šokant, muzikuojant, kuriant dailės darbelius. Gyvūnų tema tam labai tiko.

Vaikams buvo pasiūlyta savo augintinius nupiešti, lipdyti iš molio ar plastilino, lankstyti iš popieriaus, gaminti iš įvairios gamtinės medžiagos, buitinių atliekų. Piešiniu mažieji pasakojo ne tik apie savo gyvūną, bet ir aplinką, kurioje jis gyvena. Buvo organizuotos piešinių parodėlės „Mažesni už mus“, lankstinių parodėlė „Šuo – geriausias žmogaus draugas“, spalvinama knygelė „Mano augintiniai“, iliustruojamos pačių vaikų sukurtos knygelės apie augintinį. Įspūdingai praėjo „Papūgos“ diena. Tėvelių padedami gaminosi spalvingus papūgų kostiumus, karūnas, vaikai turėjo galimybę ne tik patys vaidinti, improvizuoti, mėgdžioti papūgų balsus, judesius, bet į šią veiklą įtraukti ir zoologijos sodo lankytojus. Pasirodymai žiūrovams, vaikai praplėtė socialinio bendravimo patirtį, pratinosi laisvai ir kūrybingai bendrauti viešose situacijose, pajuto meninės komunikacijos grožį bei teikiamą malonumą.

Išvados

Kadangi projekto dalyviai – priešmokyklinio amžiaus vaikai, planuojant veiklą buvo pasirinkti vaikų ugdymo būdai, atitinkantys svarbiausius priešmokyklinės grupės veiklos principus: žaidimai, vaikui įdomių pažinimo, bendravimo, saviraiškos situacijų kūrimas, informacijos paieškos, atradimo, problemų sprendimo situacijos, žaislų, meno kūrybinių, medžiagų pasiūlymas, kūrybinės raiškos organizavimas, išvykų planavimas ir organizavimas kartu su savo šeimos nariais, kasdienybės ir švenčių ritmo kūrimas

Projekto įgyvendinimas turėjo teigiamos įtakos vaikų kompetencijų ugdymui, praplėtė vaikų žinias, ugdė suvokimą, jog jie patys arba kieno nors padedami gali rūpintis savo augintiniu. Vienas iš projekto sėkmės kriterijų – pažadintas vaikų noras globoti savo augintinius, jais rūpintis, būti atsakingiems už juos, jiems padėti, kuo daugiau apie juos žinoti. Projektinėje veikloje aktyviai dalyvavo ir ugdytinių tėveliai.

Literatūra

Bendrosios programos ir standartai (2003). Vilnius.

Mano augintiniai. (2007). UAB „Nijanga“.

Gyvūnų globos šventės mokyklose, organizacijose, globos namuose, 2007, [interaktyvus], [žiūrėta 2007-10-04]. Prieiga per internetą: <http://www.bimas.lt>

Spalio 4-oji Pasaulinė gyvūnų diena. Baltutienė V., „Šilutės žinios“: Laisvas ir nepriklausomas leidinys Šilutės kraštui, 2007, [interaktyvus], [žiūrėta 2007-10-04]. Prieiga per internetą: <http://www.siluteszinios.lt>.

Surask draugą, 2007, [interaktyvus], [žiūrėta 2007-10-12]. Prieiga per internetą: <http://www.manoaugintinis.ten.lt>

Summary

PROJECT "MY PET" IN THE PRESCHOOL EDUCATION UP GROUP

Vitalija Bajorienė, Lidija Kasiulyrienė, Andželina Ramanauskienė

The aim of project: to form the feelings of friendliness, fellow feelings, love for pets prompt a child for the creative activities with the possibility to improve the oneself.

Organizes and partners: Kaunas Milikoniai secondary school and the kinder garden and primary school „Šviesa“.

The participants of project: 40 children from the preschool group.

The children of this age are trained according to the competencies which are provided in the project: social, knowledge, communication, health protection, artistic skills formation. These competencies are not separated from one another. Children's abilities are trained according to several competencies. According to the questions that are important for the children, the activities are carrying out in 5 themes:

- Dogs
- Cats
- Rodents: hamsters, rabbits, chinchillas
- Birds
- Water animals

Because the participants of this project are children the main activities were planned according to the principals of the preschool group: games, creativity of situations that are interesting to the children, looking for information, problem solving situations, offers of toys, works of art, various materials, and organization of excursions together with the other members of the family.

This project enlarged the knowledge of the children allowed them to understand that they themselves or with the help of somebody can take care of their pets, be responsible for them, help them and learn more about them. The parents participated in the project as well.

Key words: *project, my pet, preschool bringing up group, competencies.*

BIOLOGIJOS MOKYTOJAS IR IKT: PROBLEMOS IR AKTUALIJOS

Irina Barabanova

Šiaulių Simono Daukanto vidurinė mokykla

Įvadas

Šiuolaikinė mokykla – tai nuolat vykstantys pokyčiai, eksperimentai, bandymai, įvairių mokymo metodų ir formų aprobacijos. Vyksta nuolatinė ugdymo turinio ir ugdymo proceso kaita. Šiuos pokyčius lemia mokslo, visuomenės ir technologijų poreikių vystymasis, didėja reikalavimai mokyklai, kiekvienam mokytojui. Naujų technologijų atsiradimas iš esmės turi pakeisti mokymo ir dėstymo metodus, nes dabartiniai metodai jau netenkina augančios kartos nei savo turiniu, nei dinamiškumu. Apie šių pokyčių poreikį byloja ir šios konferencijos organizavimas, ir tai, kad joje dalyvauja mokslininkai kartu su mokytojais praktikais.

IKT panaudojimo aktualijos

Dabartinė mokykla gali, bet gal nenori ar bijo, pradėti taikyti naujas informacines technologijas pamokose. Pasak L. Markauskaitės (2004), IKT būtinos, bet nelemia mokymo proceso kaitos. Vien naujausių technologijų atsiradimas – dar nėra pakankama priežastis